

İslam İşbirliği Teşkilatı ve Kudüs

İsmail Taşpınar

Prof.Dr., M.Ü. İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

Özet

İslâm Konferansı Teşkilâtı, temelini Kur'ân'daki "ümme" kavramı ile Müslümanların birliği düşüncesi ve bunların gereği olarak bütün İslâm ülkeleri arasında her alanda iş birliğini temin etme ihtiyacı üzerine 1969'da kurulmuştur. İslam ülkelerinin son yüzyılda Batı ülkelerinin sömürge alanı haline gelmesi bunda etkili olmuştur. Bu yazıda İslam Birliği Teşkilatı'nın kuruluşu, amaçları Kudüs meselesi etrafında dile getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler

İslam Birliği Teşkilatı, Müslümanların birliği, Filistin meselesi, Yahudi-leşirme politikaları

I. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Kuruluşu ve Kudüs

İslâm Konferansı Teşkilâtı, 1969 yılında temelini Kur'ân'daki "ümme" kavramı ile Müslümanların birliği düşüncesi ve bunların gereği olarak bütün İslâm ülkeleri arasında her alanda iş birliğini temin etme ihtiyacı üzerine kurulmuştur. Teşkilatın genel sekreterliği Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde. Kuruluşunda, özellikle XIX. yüzyılın sonlarında İslâm dünyasının büyük bir bölümünün Batı ülkelerinin sömürge veya manda idareleri altına girmesi etkili olmuştur. İslâm dünyasında yeni bir manevî toparlanmaya ve Müslümanların birliğini temin amacıyla girişilen bazı teşebbüsler sonucunda böyle bir teşkilat kurulabilmiştir.

Bütün Müslümanları aynı çatı altında toplayacak bir konferans fikrini ilk defa Nijerya Başbakanı Ahmed Bello, 1965 yılında Mekke'deki Râbitatü'l-âlemi'l-İslâmî toplantısında ortaya atmış ve bu fikri Suudi Arabistan Kralı Faysal ile Fas Kralı II. Hasan da desteklemişlerdir.

İlk girişim, 1924 tarihinde gerçekleştirilen Kahire İslâm Kongresi'dir (13-19 Mayıs 1926). Bu toplantıda İslâm dünyasının birliği ve halifelik meselesi tartışılmıştır. Haziran 1926'da Mekke'de toplanan ikinci kongrede ise, Mü'temeru'l-âlemi'l-İslâmî (İslâm Dünyası İşbirliği) adında bir teşkilâtın kurulması ve her yıl hac zamanında bir toplantı tertip edilmesi kararı alınır. Ancak, söz konusu toplantı uzun yıllar yapılamamıştır. İkinci toplantı ancak 1931 yılında Kudüs'te yapılmıştır.

Mü'temeru'l-âlemi'l-İslâmî'nin 1949 ve 1951 yıllarında Karaçi'de gerçekleşen toplantıları İslâm dünyasının birliği konusunda önemli iki adımdı.

Bu dönemde bağımsızlığını kazanan İslâm ülkeleri yöneticilerinin çoğu Batı yanlısı ve Batı ülkeleri etkisinde olduğundan İslâm birliği düşüncesine sıcak bakmamış ve bu sebeple Mü'temeru'l-âlemi'l-İslâmî 1962 yılına kadar yeniden toplanamamıştır. Bununla beraber, teşkilâtın beşinci kongresi Bağdat'ta (1962), altıncısı ise Somali'de Makdişu'da (Mogadişu) (1964) yapılabiliştir.

Bu arada, yine 1962'de, Suudi Arabistan'ın öncülüğünde faaliyet alanı daha çok İslâmiyet'in tebliği olan Râbitatü'l-âlemi'l-İslâmî kurulmuştur. Bunların dışında, bölgesel nitelikli ve hedefleri farklı olan Arap Birliği (1945), Bağdat Paktı (1955), Merkezî Antlaşma Teşkilâtı (1958), Afrika Birliği Teşkilâtı (1963) Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı (1964), Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (1967) gibi teşkilâtlar da kurulmuş ve çeşitli alanlarda işbirliği yolları araştırılmıştır.

Bütün Müslümanları aynı çatı altında toplayacak bir konferans fikrini ilk defa Nijerya Başbakanı Ahmed Bello, 1965 yılında Mekke'deki Râbitatü'l-âlemi'l-İslâmî toplantısında ortaya atmış ve bu fikri Suudi Arabistan Kralı Faysal ile Fas Kralı II. Hasan da desteklemişlerdir.

İsrail'in işgali altında bulunan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'nın 21 Ağustos 1969 tarihinde bir Yahudi tarafından yakılmak istenmesi, Ortadoğu'da esasen gergin olan atmosferi daha da gerginleştirerek büyük bir infiale ve İsrail aleyhine çeşitli gösterilerin düzenlenmesine yol açmıştır. Ürdün Kralı Hüseyin, yangının çıkarıldığı gün olayı görüşmek üzere Arap Birliği'ni olağanüstü toplantıya çağırması ve 25 Ağustos 1969'da Kahire'de bir araya gelen on dört Arap ülkesinin Dışişleri bakanları, Asya ve Afrika'da bulunan İslâm ülkeleri liderlerinin katılacakları bir İslâm zirvesinin en kısa zamanda toplanmasını kararlaştırmışlardır.

Konferansın organizasyonu için Suudi Arabistan ile Fas görevlendirilmiştir. Daha sonra Fas'ın başşehri Rabat'ta toplanması planlanan konferansın hazırlık çalışmalarını İran, Malezya, Nijer, Pakistan, Suudi Arabistan, Somali ve Fas temsilcilerinden oluşan bir hazırlık komitesi yürütmüştür. Rabat Zirvesi'nde (22-25 Eylül 1969) alınan karar doğrultusunda 23-25 Mart 1970 günlerinde Cidde'de toplanan Dışişleri bakanları, İslâm ülkeleri arasında irtibatı sağlayıp faaliyetleri koordine edecek ve 'Kudüs kurtarılınca kadar' merkezi Cidde'de bulunacak daimî bir sekreteryanın kurulmasına karar verilmiştir.

29 Şubat - 4 Mart 1972'de Cidde'de yapılan III. Dışişleri Bakanları Konferansı'nda ilk taslak yapılan bazı değişikliklerle bütün üyeler tarafından onaylanmış ve resmî belge olarak kabul edilmiştir.¹

1. Davut Dursun, 'İslâm Konferansı Teşkilatı', TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 2001, c. 23, s. 50.

Teşkilat'ın Kuruluş Belgesi'nin başında, Birleşmiş Milletler Belgesi'ne ve Uluslararası Hukuka uyulacağı belirtildikten sonra belgenin maddelerine geçilmiştir.

Burada Kuruluş Belgesi'nde doğrudan veya dolaylı olarak sadece araştırmanın konusunu teşkil eden Kudüs ile ilgili olan maddelerin ilgili kısımları nakledilecektir:²

'Giriş (Préambule):

Üye ülkeler,

(4. satır) -Üye ülkelerin tamamının milli hakimiyetini, bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumada ve savunmakta;

(8. satır) - ... İslam'ın ortak mirasının ve sembollerinin korunmasında;

(13. satırda) -... Şu anda yabancı işgalinde bulunan Filistin halkının mücadelesini ve devredilemez haklarına tekrar kavuşması için gerekli imkanların sağlanmasında, ki buna kendi kendini yönetme, tarihi ve İslamî özellikleri ile kutsal mekanlarının korunduğu bir şehir olarak, başkenti Kudüs olacak kendi hükümrânlığında bir devlet kurmasını desteklemekte; kararlıdırlar.'

I. Kısım: Amaçları ve İlkeleri

'4. Amaç: 'Hak ihlali sonucunda yabancı bir ülkenin işgali altına giren üye ülkenin hakimiyetinin ve toprak bütünlüğünün yeniden tesisini, Uluslararası hukuk, yetkili uluslararası ve bölgesel teşkilatlarla işbirliği temelinde desteklemek.'

'8. Amaç: Filistin halkının desteklemek ve kendini yönetme hakkını elde etmek ve -tarihî ve İslamî özellikleri ile kutsal mekanlarının korunduğu bir şehir olarak- başkenti Kudüs olacak kendi hükümrânlığında bir devlet kurması için gerekli imkanları sağlamak.'

VI. Kısım: Daimi Komiteler

'Çok önemli meseleler konusunda gelişme kaydetmek için, Teşkilat bazı komiteler kurmuştur:

1. Kudüs Komitesi'³

XI. Kısım: Genel Sekreterlik

'18. Madde: 'Genel Sekreter, kendisiyle çalışacak yardımcılar teklif eder.... Bir Genel Sekreter yardımcısı Kuds-i Şerif ve Filistin davasına tahsis edilir ve bu göreve Filistin Devleti'nin kendi adayını tayin eder.'

'21. Madde: 'Teşkilat'ın daimi merkezi olacak Kuds-i Şerif'in kurtuluşuna kadar Genel Sekreterliğin merkezi Cidde olarak tespit edilmiştir.'

Günümüzde gelinen siyasî nokta, Filistinlilerin durumu ve İsrail'in tutumu dikkate alındığında, bu madde derhal değiştirilmeli ve bir an önce Teşkilat'ın merkezi Kudüs'e nakledilmelidir.

*Teşkilat'ın
Kuruluş
Belgesi'nin
başında, Birleşmiş
Milletler
Belgesi'ne ve
Uluslararası
Hukuka uyulacağı
belirtildikten
sonra belgenin
maddelerine
geçilmiştir.*

2. İslam Konferansı Örgütü'nün teşkilat yapısı ile ilgili bz.: <http://www.medeia.be/fr/pays/monde-Islamique-general/oci-organisation-de-la-conference-Islamique/>

3. Kudüs Komitesi ile ilgili bkz.: <http://www.bmaq.org/fre/page/al-quds-committee>

. Devlet ve
Hükümet
Başkanları
Konferansı (İslâm
Zirvesi).
Teşkilâtın en
yüksek karar
mercii olup üç
yıldadır bir toplanır
ve teşkilât
çerçevesinde
izlenecek temel
politikaların
esaslarını belirler.
İslâm dünyasını
ilgilendiren
meseleleri
görüşerek gereken
kararları alır.
İhtiyaç duyulması
durumunda
olağan üstü
toplantılabilir.

Teşkilâtın üyeler arasındaki başlıca ilkeler sayılırken, bunlar arasında şu ilke de yer almaktadır:

‘- Herhangi bir üye ülkenin siyasî bağımsızlığına, millî birliğine veya toprak bütünlüğüne karşı güç kullanımı veya tehditten kaçınma olarak belirlenmiştir.’

İlginç olan, böyle bir duruma düşene, yani ‘siyasî bağımsızlığı, millî birliği, toprak bütünlüğü’ tehlikeye düşmüş olan bir üye ülkeye ‘askerî yardımda bulunma’ maddesi yer almamaktadır. Söz konusu ilkeler genel olarak incelendiğinde, sorunların özellikle ‘barışçıl yöntemlerle’ çözülmesi gereği üzerinde durulmaktadır.

İslâm Konferansı Teşkilâtı’nın Yapısı.

Teşkilâtın dört temel organı bulunmaktadır.

1. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı (İslâm Zirvesi).

Teşkilâtın en yüksek karar mercii olup üç yıldadır bir toplanır ve teşkilât çerçevesinde izlenecek temel politikaların esaslarını belirler. İslâm dünyasını ilgilendiren meseleleri görüşerek gereken kararları alır. İhtiyaç duyulması durumunda olağan üstü toplantılabilir.

Mescid-i Aksa’nın son durumu göz önüne alındığında, bu zirvenin derhal toplanması gerekmektedir.

2. Dışişleri Bakanları Konferansı.

Teşkilâtın ikinci büyük karar organıdır; yılda bir defa Dışişleri bakanları seviyesinde olağan toplantısını yapar. Üye devletlerin üçte ikisinin uygun görmesi durumunda genel sekreterin veya üye devletlerden birinin talebi üzerine olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

3. Genel Sekreterlik.

Teşkilâtın daimî organı olup merkezi Suudi Arabistan’ın Cidde şehrinde dir. Dışişleri Bakanları Konferansı tarafından beş yıllık bir dönem için tayin edilen bir genel sekreter tarafından yönetilir.

4. İslâm Adalet Divanı.

Teşkilâtın dördüncü organı olup III. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı’nda (Mekke, 1981) alınan bir kararla Kuveyt’te kurulması öngörülmüş, ancak faaliyete geçmemiştir.

Bu dört temel organın dışında, kuruluş senedindeki amaçları gerçekleştirmek için üç ayrı yapıda ve çok sayıda alt ve yan kuruluş vardır.

Teşkilât bünyesinde birer üye ülke devlet başkanının başkanlığı altında faaliyet gösteren üç daimî komite ile çok sayıda devamlı nitelikte olmayan özel komite veya komisyonlar da bulunmaktadır. Kudüs ile ilgili olan ‘Kudüs Komitesi’ne yukarıda değinilmişti.

Konumuzla ilgili kurulan özel komiteler ise şunlardır:

- Filistin Komitesi,
- İsrail’e Karşı Boykot Bürosu.⁴

Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanlarda faaliyet gösteren kuruluş-

4. Söz konusu komitelerle ilgili olarak bkz.: <http://www.bmaq.org/fre/page/al-quds-committee>

ların bir kısmı genel sekreterliğe bağlı alt kuruluş, bir kısmı uzman kuruluş, bir kısmı da bağlı kuruluş statüsündedir.

Konumuzla ilgili olan önemli alt kuruluşlar şunlardır:

1. İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (İRCİCA).

İstanbul'da olan merkezin temel amacı İslâm ülkeleri arasındaki tarih ve kültür bağlarını kuvvetlendirmektir. Teşkilâtın en faal organlarından biridir.

Günümüzde, İsrail'in Kudüs şehri ve çevresi ile Filistin'in diğer topraklarındaki tarihî ve kültürel varlıkların tamamı tehdit altındadır ve tahrip edilmektedir. Bugün bu alt kuruluş, Mescid-i Aksa ve Kudüs'te yapılan İslam tarih ve kültür mirası katliamı, tahribi ve talanına karşı önemli görevler ifa etmektedir.

2. Milletlerarası İslâm Kültür Mirasını Koruma Komisyonu.

İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi'nin idare meclisi üyeleri aynı zamanda yine İstanbul'da bulunan bu komisyonun da üyeleridir. Ancak komisyon 2000 yılında İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi ile bütünleştirilmiştir.

3. Kudüs Fonu ve Vakfı.

VII. Dışişleri Bakanları Konferansı'nın 1976'da almış olduğu kararlar kurulmuştur. İsrail tarafından Kudüs'te takip edilen **yahudileştirme politikasına karşı durmak ve şehrin İslâmî karakterini korumak** gibi amaçları bulunan vakıf Kudüs Komitesi'nce yönetilmektedir; bürosu Cidde'de genel sekreterlik içerisinde.

Teşkilat, özellikle Arap Baharı olayları, Filistin Devleti'nin BM'de gözlemci statüsüne yükseltilmesi, bazı Avrupa ülkelerinin Filistin Devleti'ni tanımasından sonra genel olarak Filistinliler'in, özellikle de Gazzeliler ve Kudüs'teki Filistinliler'in ya da Makdisiyyünlerin maruz kaldıkları haksızlıkların ve zulmün katlanarak artması sonucunda, 2014 yılını "Filistinlilerle Dayanışma Yılı" ilan etmiştir. Bu maksatla, Filistin davasını destekleyen dünyanın birçok ülkesinde etkinlikler düzenlenmiştir. Bu çerçevede Türkiye'de bu yıl hem resmî hem de özellikle sivil toplum örgütlerinin marifetiyle birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir.

II. İİT'ye Üye Ülkeler ve Kudüs-Mescid-i Aksâ Sorunu

1. Türkiye:

Türkiye Cumhuriyeti, İslâm Konferansı Örgütü'ne 1976'da üye olmuştur.

Tam üyelikten sonra mevcut ilişkiler en üst seviyeye ulaşır ve Türkiye teşkilât içerisinde önemli bir rol oynamaya başlar. İKT'nın alt kuruluşlarından olan İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi ile Milletlerarası İslâm Kültür Mirasını Koruma Komisyonu İstanbul'da; İslâm Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi ise Ankara'da hizmete girer.

Mekke Zirvesi'nde kurulan Ekonomik ve Ticarî İşbirliği Daimî Komitesi'nin başkanlığına Türkiye Cumhurbaşkanı getirilir.

Türkiye Cumhuriyeti, İslâm Konferansı Örgütü'ne 1976'da üye olmuştur. Tam üyelikten sonra mevcut ilişkiler en üst seviyeye ulaşır ve Türkiye teşkilât içerisinde önemli bir rol oynamaya başlar.

Kurulduğundan bu yana fazla bir zaman geçmesine rağmen teşkilât üye ülkeler arasında çeşitli alanlarda iş birliğine gidilmesi, ortak faaliyetlerin koordine edilmesi, bazı dünya sorunları karşısında ortak politika belirlenmesi, karşılıklı yardımlaşma ve eğitim, kültür, ekonomi, ticaret alanlarında faaliyetlerin planlanması gibi konularda önemli başarılar kazanmıştır.

Kurulduğundan bu yana fazla bir zaman geçmesine rağmen teşkilât üye ülkeler arasında çeşitli alanlarda iş birliğine gidilmesi, ortak faaliyetlerin koordine edilmesi, bazı dünya sorunları karşısında ortak politika belirlenmesi, karşılıklı yardımlaşma ve eğitim, kültür, ekonomi, ticaret alanlarında faaliyetlerin planlanması gibi konularda önemli başarılar kazanmıştır. Türkiye son yıllara kadar Filistin ve Mescid-i Aksa'ya ilişkin etkili yardım ve organizasyonlarda bulunmuştur. Son yıllarda yaşanan Davos ve Mavi Marmara olayları ile Filistin meselesi, Türk kamuoyunun yakından ilgilendiği önemli başlıklar arasında yer almakta, bu konuda hassasiyetleri olan dernekler ve kuruluşlar Filistin konusunu yakından takip etmektedirler.

Türkiye, özellikle Kudüs ve Mescid-i Aksa'da meydana gelen olaylarla ilgili 12-13 Mayıs 2014 tarihinde önemli bir uluslararası konferansa ev sahipliği yapmıştır. İİT'nin katkılarıyla gerçekleştirilen konferansta söz alan birçok bakan, yetkili ve uzmanlar Filistin, Kudüs ve Mescid-i Aksa'ya ilişkin önemli açıklamalarda bulunmuşlardır. 'Kudüs'ün Uluslararası Hukuki Statüsü', 'Kudüs'te Mevcut Durum' ve 'Adil bir Çözümün Elde Edilebilmesi İçin Uluslararası Toplumun Rolü' başlıkları altında gerçekleştirilen toplantıda, özellikle İsrail'in Kudüs'ü uluslararası hukuku hiçe sayarak 'Yahudileştirme Planı' eleştirilmiş, bu konuda yapılanlara dikkat çekilmiş ve yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur.

Yetmiş üye ülkenin katıldığı bu toplantıda Türkiye, 1948'de Birleşmiş Milletler nezdinde kurulan ve Fransa, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nden oluşan 'Filistin Barış Komisyonu'nun tekrar toplanması için çağrı yapmış; bu çerçevede komisyonun görevinin yeniden hatırlatılmasını ve aktif hale getirilmesini talep etmiştir.

2. Fas Krallığı: Kudüs Daimi Komitesi

1967'de Ürdünlü askerlerin savunmasız bırakılmasıyla İsrail'e terk ettikleri Doğu Kudüs'e giren İsrail askerleri, ertesi gün Mescid-i Aksa'nın etrafında yer alan binaların yıkımına başlamıştır. Bu yıkımların yapıldığı en önemli yerlerden biri de, ağlama Duvarı'nın hemen karşısında bulunan ve Kuzey Afrika'dan (Mağrib) gelip yerleşenlerin teşkil ettiği el-Mağârib Mahallesi'dir (Moroccan Quarter). Selahattin Eyyübî döneminde Kuzey Afrika'dan gelerek buraya yerleşen aileler, kendi ülkelerinin mukaddes beldedeki temsilciliğini yapmakta idiler. Mahallenin yıkılması, Fas hakkında müthiş bir travma oluşturmuştur. Öyle ki, söz konusu mahallenin yeniden Mağripliler mahallesi olarak inşa edilene kadar Kudüs'ü ziyaret etmek halk arasında 'ihanet' olarak algılanmıştır. Bu durum günümüzde dahi etkisini devam ettirmektedir.

Kudüs'te 'el-Mağârib Mahallesi Meselesi' olarak bilinen bu olay üzerine Fas Krallığı harekete geçmiş ve İslam Konferansı Örgütü'nün kurulmasına ön ayak olmuştur. Daha sonra, 1975'te İKÖ'nün daimi komitelerinden olan 'Kudüs Komitesi' başkanlığı ve 'Kuds-i Şerif Beytülmal'ı Vekaletliği' Fas Krallığı'na verilmiştir.

Kudüs Komitesi'nin kuruluş amacının açıklandığı belgede şu 6 madde yer almaktadır:

1. Kudüs'teki olayların gelişimini etüt etmek;
2. İslam Konferansı Örgütü'nün almış olduğu kararların uygulanmasının takipçisi olmak;
3. Uluslararası kurumların Kudüs'e dair aldıkları kararları takip etmek;
4. Kudüs'ün korunmasına yardımcı olacak başka uluslararası kurumlarla iletişime geçmek;
5. Alınan kararların uygulanması ve ortaya çıkan yeni durumlara dair üye ülkelere ve ilgili birimlere teklifler sunmak;
6. Komite, Dışişleri Bakanları Konferansı'na yıllık bir rapor sunmaktır. Komite'nin başkanı Fas Kralı'dır ve merkezi Fas'ın başkenti Rabat'tır. Komite'nin 15 üyesi vardır ve 3 yıllığına bu göreve seçilirler. Fakat, ilginç olan, Filistin Devleti bu komitenin daimi üyeleri arasında yer almamaktadır.

Her ne kadar Fas Krallığı'nın bu azimli tutumu o zaman dikkate değer bulunsa da, Kudüs Komitesi gibi önemli bir başkanlığın Fas Krallığı'na devredilmesi hala bir muammadır. Bu konu özellikle Filistinliler tarafından da eleştirilmektedir. Gerçekten, her ne kadar bu görev Fas Krallığı'na verilmiş olsa da, Kudüs ve Mescid-i Aksâ'da İsrail tarafından girilen hak-sızlıklar ve şehrin Yahudileştirilmesi planına ve uygulamalarına karşı Fas Krallığı İsrail'e karşı hiçbir tepki göstermemektedir. Hatta, dünya kamuoyu tarafından böyle bir görevin Fas Krallığı'nda olduğu bile bilinmemektedir.

Komite'nin 2013 Aralık ayında yayınlamış olduğu '2014-2018 5 yıllık Kudüs Planı'nın 30 sayfalık kısmının birçok sayfası resimlerle süslenmiştir. Planda faaliyet alanları şöyle belirtilmektedir:

1. Eğitim, sağlık;
2. Kadın-çocuk-gençler, futbol, kültürel ve toplumsal faaliyetler;
3. Yerleşim, güçlendirme, toprak ve akar alımı;

V. Kudüs'ün Müslüman Kimliğini Koruyan Bir Filistin Şehri Olarak Kalması İçin Yapılabilecekler

Burada, konu iki başlık altında ele alınabilir. Bunlardan birincisi, İTT ve üye ülkelerin yapabilecekleridir. İkincisi ise, sivil toplum örgütlerinin Kudüs'ün bir Filistin şehri olarak kalmasını sağlamak için yapabilecekleridir.⁵

a. İTT ve Üye Ülkelerin Yapabilecekleri

1. Teşkilat ve üye ülkeler, Kudüs'ün uluslararası kanunlara aykırı bir şekilde 'de-Palestinizasyonu'nun bir an önce durdurulmasına yönelik faaliyetlerini artırmalı ve koordinatörlük görevini en üst seviyede gerçekleştirmelidir.

2. Kudüs ve Mecid-i Aksâ'ya ve geniş anlamıyla Beytülmakdis bölgesine yönelik İsrail'in yapmış olduğu hukuksuzluğun (yeni yerleşimlerle yapılan işgaller, özel mülkiyetlere el konulması, yıkım, halkın sürgün edilmesi,

Her ne kadar Fas Krallığı'nın bu azimli tutumu o zaman dikkate değer bulunsa da, Kudüs Komitesi gibi önemli bir başkanlığın Fas Krallığı'na devredilmesi hala bir muammadır. Bu konu özellikle Filistinliler tarafından da eleştirilmektedir.

5. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın yapısı ve faaliyetlerine dair eleştiriler için bkz.: Fatima K. Lamine, L'Organisation de la coopération Islamique, à quoi ça sert ? <http://www.lanouvellecentrafricque.info/dossier-lorganisation-de-la-cooperation-islamique-a-quoi-ca-sert/>

*İslam Teşkilatı
Örgütünün
(bugünkü adıyla
İslam İşbirliği
Teşkilatı'nın)
kuruluş ortamı
ve gayesi dikkate
alındığında,
Kudüs ve
Mescid-i Aksâ'yı
esas alan çok
önemli bir
kurum olduğu
görülmemektedir.*

hakların gaspı, oturma haklarının iptali, ailelerin birbirinden ayrılması, oturma izinlerinin yenilenmemesi, basit ve çoğu zaman mesnetsiz iddialarla açıkça yapılan hukuk ihlalleri, şehir planlaması adı altında camiler-medreseler-zaviyeler gibi İslam kültür mirasına ait yapıların fütursuzca yıkılması, yıkılan camilerin yerine sinagoglar inşa edilmesi, Kudüs şehrinin duvarlarla Filistin toprağından koparılması, vb. hususlardaki uygulamaları⁶ İİT'nin sahip olduğu kurumların ve diplomatik aygıtların harekete geçirilmesi suretiyle uluslararası camiada ve özellikle üye ülkelerin ortak yaptırımlarıyla cezasız ve karşılıksız kalmamasını sağlayacak mekanizmaları harekete geçirmek için aktif çaba sarfedilmeli ve somut uygulamalara geçilmelidir.

3. Üye ülkelerin eğitim ve sosyal kurumlarının, aynı zamanda bir insanlık mirası olan ve bu yönüyle insanlığı ilgilendiren Kudüs ve Mescid-i Aksâ'ya yönelik öncelikle halkın ve aynı zamanda dünya kamuoyunun bilinçlenmesinin sağlanması için etkinlikler yapılması. Kudüs ve Mescid-i Aksâ'nın tarihi, kültürel ve dinî miras olarak önemi vurgulanmalı.

4. İsrail'in yapmış olduğu politik ayrımcılığa ve hukuksuzluklara tepki olarak akademik ilişkilerin gözden geçirilmesi ve işbirliğinde bulunulan ortak projelerin hukuki ihlaller durana kadar askıya alınması sağlanmalı.

5. Kudüs ve Mescid-i Aksâ'da gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlalleri her ay birer rapor halinde dünya kamuoyu ile paylaşılmalı ve bu konudaki bilincin artırılması sağlanmalı.

6. İsrail'in işgal ettiği bölgelerde ürettiği mallar boykot edilmeli veya Kudüs/Mescid-i Aksâ vergisi konularak alınması. Bu vergilerden elde edilen gelirlerin Kudüs'te ve Mescid-i Aksâ'nın çevresinde yaşayanlara devredilmesi.

7. Kudüs ve Mescid-i Aksâ'nın görüşüldüğü yıllık toplantıların düzenli olarak yapılması.

B. Sivil Toplum Örgütlerinin Yapabilecekleri

1. Özellikle Kudüs'te yaşayanların yani Makdisiler'in her türlü ticarî yaptırımlar ve ortaklıklar ile desteklenmesi.

2. Kudüs'e ve Mescid-i Aksâ'ya yönelik turizm ve ziyaretlerin artırılması; bu vesileyle Kudüs'te yaşayan Filistinlilerin merkezlerinden alış-verişlerin yapılmasının sağlanması.

3. Ortak sosyal, eğitim ve kültürel faaliyetlerin artırılması. Bu vesileyle Kudüs'te ve Mescid-i Aksâ'da dünya Müslümanlarının varlıklarının ve dikkatlerinin daha çok hissedilmesini sağlayacak etkinlikler düzenlenmesi.

Sonuç

İslam Teşkilatı Örgütünün (bugünkü adıyla İslam İşbirliği Teşkilatı'nın) kuruluş ortamı ve gayesi dikkate alındığında, Kudüs ve Mescid-i Aksâ'yı esas alan çok önemli bir kurum olduğu görülmektedir.

Ancak, her uluslararası kurumun etkinliği, üye ülkelerin uluslararası alandaki konumu, gücü ve irtibatlarıyla orantılı bir özellik taşımaktadır.

6. İsrail'in Kudüs'te maddi ve manevi kültürel mirasa karşı yapmış olduğu tahribatla ilgili geniş bilgi için özellikle şu çalışmaya bkz.: Simone Ricca, *Reinventing Jerusalem*, Israel's Reconstruction of the Jewish Quarter After 1967, London 2007.

Tarihî tecrübe de göstermektedir ki, Kudüs ve Mescid-i Aksâ çevre ülkelerin ve halkının desteği olduğunda hiçbir zaman işgal edilememiştir. Kudüs'ün ve Mescid-i Aksâ'nın yer aldığı kutsal topraklar hiçbir zaman sadece kendi yerli halkının desteği ile kurtulmamıştır. Bu konuda, özellikle Haçlılar döneminde Frankların Kudüs'ü ve Mescid-i Aksâ'yı işgal ettikleri dönemde 1 Temmuz 1187'de Selahaddin Eyyübi'nin çağrısı üzerine Mısır ve Suriyeli askerlerin ve gönüllü gazilerin katılımıyla yapılan Hittîn Savaşı en açık delildir. Hem tarihi hem de sosyolojik bir gerçek olarak iki önemli ülke olan Mısır ve Suriye'nin birlikte hareket etmesi sağlandığında, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluş amacına uygun olarak bütün kurumlarıyla birlikte diğer üye ülkelerin de koordineli olarak çalışmaları sayesinde daha çabuk netice elde edileceği açıktır.

Bu nedenle, Kudüs ve Mescid-i Aksâ'nın yer aldığı geniş anlamıyla Beytü'l-Makdis bölgesinin etrafında yer alan İslam ve Arap ülkelerinde bir an önce barış sağlanmalıdır. İsrail'in özellikle son zamanlarda bu kutsal bölgelerde gerçekleştirdiği hukuksuzluklar ile çevre ülkelerdeki karışıklıklar ve savaşların aynı döneme rastlaması, bir tesadüf olarak değerlendirilemez.

Abstract

Organisation of the Islamic Conference was set up in 1969 upon the need of providing cooperation in every field among Muslim countries as a requirement of the "ummah" concept in the Qur'an and of the idea of union among Muslims. The colonization of Muslim countries by the Western countries in the last century has become influential in this act. This paper will analyze the constitution and the aims of Organisation of the Islamic Cooperation in concern with the issue of al-Quds.

Key Words

Organisation of the Islamic Cooperation, union of Muslims, Palestinian problem, Judaization policies

Bibliyografya

1. Fatima K. Lamine, L'Organisation de la coopération İslamique, à quoi ça sert ? <http://www.lanouvellecetrafricque.info/dossier-lorganisation-de-la-cooperation-İslamique-a-quoi-ca-sert/>
2. Organisation de la Conférence İslamique <http://www.medeab.be/fr/pays/monde-İslamique-general/oci-organisation-de-la-conference-İslamique/>
3. le Comité d'Al-Quds, La Conférence İslamique des ministres des affaires étrangères, <http://www.bmaq.org/fr/page/al-quds-committee>
4. Davut Dursun, 'İslâm Konferansı Teşkilatı', TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 2001, c. 23, s. 49-53.
5. Simone Ricca, *Reinventing Jerusalem*, Israel's Reconstruction of the Jewish Quarter After 1967, London 2007.

Kudüs ve Mescid-i Aksâ'nın yer aldığı geniş anlamıyla Beytü'l-Makdis bölgesinin etrafında yer alan İslam ve Arap ülkelerinde bir an önce barış sağlanmalıdır. İsrail'in özellikle son zamanlarda bu kutsal bölgelerde gerçekleştirdiği hukuksuzluklar ile çevre ülkelerdeki karışıklıklar ve savaşların aynı döneme rastlaması, bir tesadüf olarak değerlendirilemez.